

Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) 2016

II. Çeyrek (Nisan, Mayıs, Haziran) ve 2016 İlk Yarı Değerlendirmesi

ERDAL TANAS KARAGÖL

- 2016 yılı ikinci çeyrekte gerçekleşen ekonomik büyümenin kaynağı nedir?
- Gerçekleşen ekonomik büyümede Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yeri nedir?
 - 2016 yılı için hedeflenen ekonomik büyüme rakamı nasıl etkilenir?

GİRİŞ

2016 yılı ikinci çeyreği hem küresel ekonomideki birçok gelişmenin hem de Türkiye'de yaşanan iç dinamiklerin etkili olduğu bir süreç olmuştur. Küresel ekonomiye bu çeyreğin sonuna doğru yaşanan Brexit damgasını vurmuştur. İngiltere'de yapılan referandumun beklenen aksine ayrılma kararı ile sonuçlanması küresel piyasaların derinden sarsılmasına neden olmuştur. Nisan ve Mayıs aylarında ABD'nin makroekonomik göstergelerinde oluşan iyimser hava dolayısıyla FED'in faiz artırma ihtimalinin de 2016 yıl sonunda gerçekleşmesi beklenmektedir.

Avro alanında ise açıklanan verilerden ılımlı bir havanın sürdüğü ve beklentilere paralel olarak para politikasında değişikliğe gidilmediği görülmüştür. Bunun yanında 2016 yılının ilk çeyreğinde açıklanan yüzde 6,7 büyüme ile 2009 yılından bu yana en düşük büyüme performansını sergileyen Çin, küresel piyasaları etkisi altına almaya devam etmektedir. Özetle FED ve Çin'den kaynaklı küresel risk iştahında azalma ve temkinli bir havanın devam ettiği görülmektedir. Öte yandan petrol üreticisi ülkeler arasında üretimi

kısıtlamaya yönelik ortak bir anlaşmaya varılamamasına rağmen petrol fiyatlarındaki toparlanma devam etmektedir. Yaşanan bu gelişmelerin Türkiye ekonomisine yansımaları yakından takip edilmektedir.

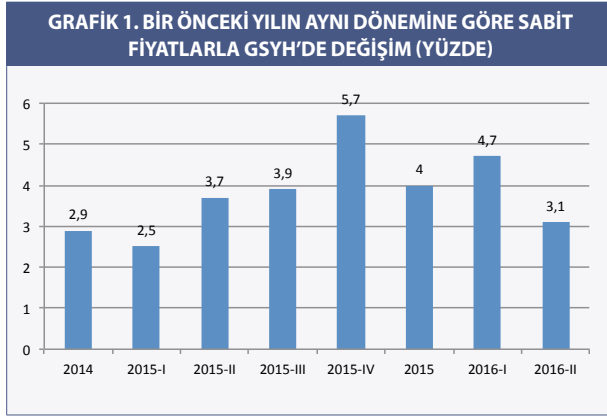
Diğer yandan Mayıs ayının ilk haftalarında eski Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun istifası sonrasında işbaşına gelen yeni hükümet piyasalar tarafından pozitif karşılanmıştır. Bu durum yurt içine yönelik risk algısının azalmasını da beraberinde getirmiştir. Bunun yanında Merkez Bankasının 2016 yılı 2. çeyreğini oluşturan Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında 50'şer baz puan faiz indirimine gitmesi de Türkiye ekonomisini etkileyen bir diğer unsur olmuştur. Öte yandan Brexit sürecinin en az iki yıl süreceği düşünüldüğünde en büyük ikinci ihracat pazarı olan İngiltere ile ticari ilişkilerin kısa vadede olumsuz etkilenmemesi beklenmekte ancak orta ve uzun vadede bu durumun belirsizlik meydana getirmesi öngörülmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) oranı 2016 yılı ikinci çeyrekte bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,1 büyüdü (Grafik 1). Bu büyüme ora-

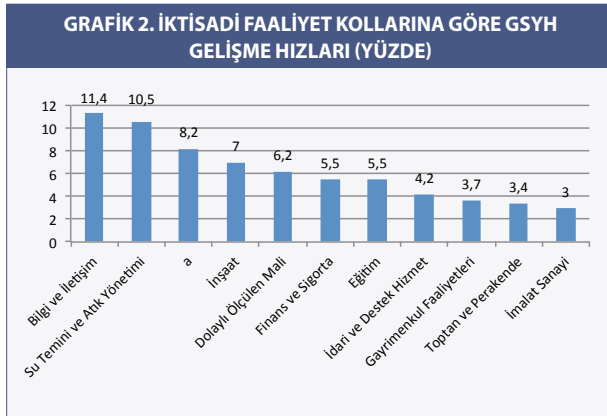
ERDAL TANAS KARAGÖL

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü'nden 1992 yılında derece ile mezun oldu. Yüksek lisansını Connecticut Üniversitesi'nde tamamladı. Doktorasını ise 2002 yılında İngiltere'de York Üniversitesi'nde "Dış Borçlar ve Ekonomik Büyüme İlişkisi ve Dış Borç Öteleme Riski" konusu üzerinde tamamladı. Ekonomik büyüme, savunma ekonomisi, dış borçlar, borç krizleri, IMF stand-by anlaşmaları, enerji ekonomisi, kamu harcamaları, sosyal yardımlar ve yoksulluk konularında yayınları bulunmaktadır. Halen, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nde profesör olarak çalışmaktadır.

nı ile Türkiye 2016-2018 Orta Vadeli Program'da (OVP) 2016 yılı için hedeflenen büyüme oranına yaklaşmıştır. Böylece 2016 yılı ikinci çeyrek GSYH cari fiyatlar ile 181 milyar 409 milyon dolara ve sabit fiyatlar ile 33 milyar 061 milyon liraya ulaşmıştır. 2016 yılı ikinci çeyreğindeki pozitif büyüme ile birlikte Türkiye ekonomisi 2009 yılı son çeyreğinden itibaren 27 çeyreklik dönem boyunca aralıksız pozitif büyümesini sürdürmüştür.

Kaynak: TÜİK

Kaynak: TÜİK

2016 yılı ikinci çeyreğinde iktisadi faaliyet kollarına göre GSYH gelişme hızları incelendiğinde en yüksek büyüme oranının yüzde 11,4 ile bilgi ve iletişim sektöründe meydana geldiği görülmektedir. İkinci en yüksek oran yüzde 10,5 ile su temini ve atık yönetimi sektöründe gerçekleşmiştir. İmalat sanayii sektörünün gelişim hızı ikinci çeyrekte yüzde 3 olarak kaydedilmiştir (Grafik 2).

Diğer yandan 2016 yılı ikinci çeyreğinde takvim etkisinden arındırılmış imalat sanayii endeksi bir önceki yılın aynı dönemine göre Nisan ayında yüzde 0,6 ve Mayıs ayında yüzde 6,3 artarken Haziran ayında yüzde 0,4 oranında azalma göstermiştir. Yaşanan artış hızıyla birlikte 2016 yılı ikinci çeyrekte imalat sanayii bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 2,16 oranında artış göstermiştir. Bir önceki çeyreğe oranla düşük bir büyüme gösteren imalat sanayii, ihracatın ekonomik büyümeye katkısını da sınırlı tutmuştur.

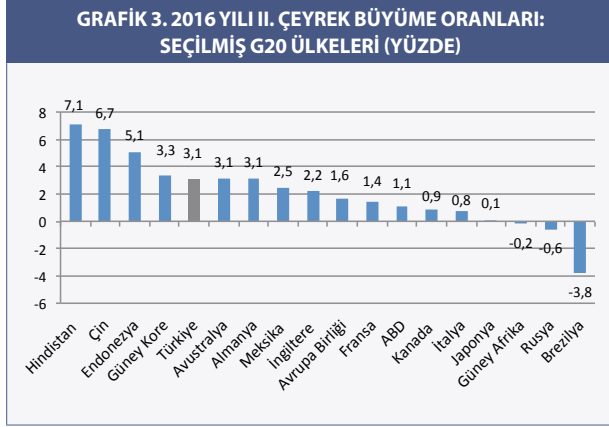
ÜLKELER VE EKONOMİK BÜYÜME

2016 yılı ikinci çeyreğinde küresel piyasaları etkisi altına alan en önemli gelişme, İngiltere'nin 23 Haziran 2016 tarihindeki referandumda yüzde 52 oy ile AB'den ayrılma yönünde karar almasıdır. Bu karar küresel piyasalar üzerinde şok etkisine neden olmuştur. İngiltere'nin ayrılma kararı vermesine karşın AB yönetimi de İngiltere'nin çıkış prosedürlerini hızlandırması gerektiği yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Uluslararası derecelendirme kuruluşları ise kredi notlarını indirerek İngiltere'ye önemli uyarılarda bulunmuştur. Brexit kararının alınması ile birlikte sterlinin avro karşısında hızla değer kaybettiği ve yatırımcıların farklı yatırım alanlarına yöneldiği görülmüştür.

AB'de yaşananların yanında 2016 yılı ikinci çeyrekte küresel ekonominin düşük büyüme tuzağına girdiği uyarısı yapılmıştır. Küresel ekonomide temkinli bir hava ile birlikte 17 Nisan'da Doha'da gerçekleşen toplantıda petrol üretimine yönelik bir anlaşmaya varılmamasına rağmen petrol fiyatlarındaki toparlanma devam etmektedir. Bununla birlikte Çin ekonomisinde devam eden durgunluk küresel piyasaların dikkatini Çin'e yöneltirken Rusya ekonomisinde yaşanan düşüş küresel piyasaları etkisi altına almaya devam etmektedir.

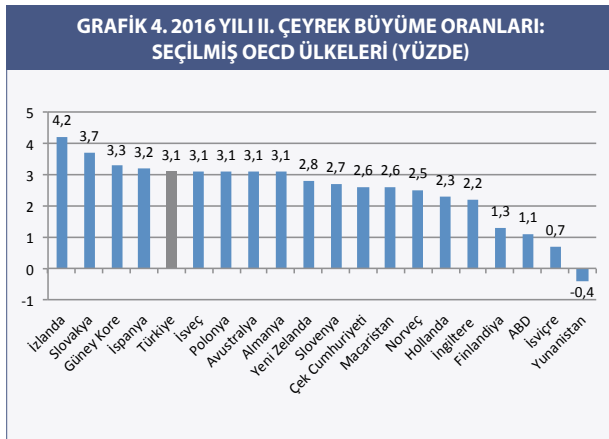
Dönem başkanlığını Çin'in yaptığı G20 ülkelerinin 2016 yılı büyüme performanslarına bakıldığında ikinci çeyrekte en yüksek büyümeyi oranını yüzde 7,1 ile Hindistan'ın gerçekleştirdiği görülmektedir. Ekonomik büyümesi son yılların en düşük seviyesine gerileyen Çin yüzde 6,7 büyüme ile

Hindistan'ı takip etmiştir. Türkiye ise beklentiler doğrultusunda yüzde 3,1 ekonomik büyüme oranı ile G20 ülkeleri içinde en hızlı büyüyen beşinci ülke olmuştur (Grafik 3).

Kaynak: Trading Economics

Diğer yandan, 34 üyeli OECD ülkeleri içinde ikinci çeyrekte en yüksek büyüme oranına sahip olan ülke yüzde 4,2 ile İzlanda olmuştur. İkinci ülke yüzde 3,7 büyüme oranı ile Slovakya olurken üçüncü sırayı yüzde 3,3 ile Güney Kore almıştır. G20 sıralamasında olduğu gibi Türkiye yüzde 3,1 ekonomik büyüme oranı ile OECD ülkeleri içerisinde beşinci sırada yer almıştır (Grafik 4).

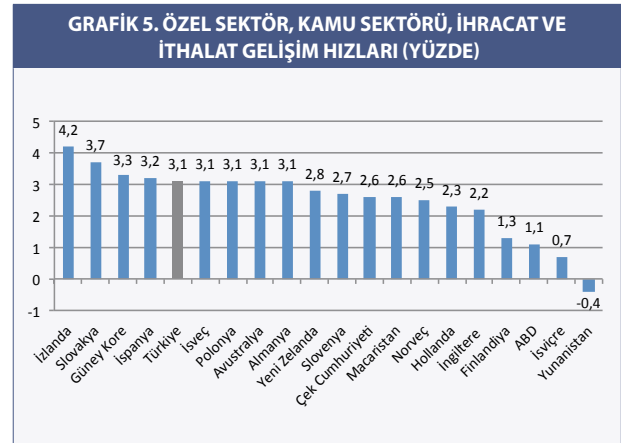

Kaynak: Trading Economics

İHRACAT AZALDI, İÇ TALEP ARTTI

2016 yılı ikinci çeyrek mal ve hizmet ihracat oranı yüzde 0,2 artmıştır. İç taleple ilgili en önemli göster-

gelerden biri olan hanehalkı nihai tüketim harcamaları bir önceki yıla göre yüzde 5,2 artarken devletin nihai tüketim harcamaları ise yüzde 15,9 oranında artış göstermiştir. İthalat oranında yüzde 7,7 artış gerçekleşmiştir. Dolayısıyla 2016 yılı ikinci çeyrek ekonomik büyümesinde bir önceki çeyrekte olduğu gibi iç tüketimin etkili olduğu görülmektedir (Grafik 5).

Kaynak: TÜİK

Önceki dönemlerde Türkiye'nin büyüme performansının lokomotif gücü olan ihracatın 2016 yılı ikinci çeyreğinde jeopolitik ve küresel ekonomik koşullar nedeniyle azalmış olduğu görülmektedir. İhracat 2016'nın ilk yarısında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 2,4 azalmış ve 71 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Diğer yandan 2016 ilk yarıyılıda ihracatın ithalatı karşılama oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre artmış ve yüzde 68,8'den yüzde 71,9'a yükselmiştir.

Net ihracatta yaşanan düşüşte, başlıca ihraç pazarlarında yaşanan sorunların ve iç tüketim kaynaklı artma eğiliminde olan ithalatın etkili olduğu görülmektedir. Başlıca ihraç pazarlarından olan Avrupa ülkelerinde yaşanan toparlanma beraberinde bölgeye yapılan ihracatın artışını getirmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemine göre AB dışında diğer birçok bölgeye yapılan ihracatın, küresel ekonomide risk iştahının azalması dolayısı ile azaldığı görülmektedir (Tablo 1).

TABLO 1. ÜLKE GRUPLARINA GÖRE İHRACAT

ÜLKE GRUPLARI	2015 (OCAK – HAZİRAN)		2016 (OCAK – HAZİRAN)		DEĞİŞİM
	DEĞER (BİN DOLAR)	(YÜZDE)	DEĞER (BİN DOLAR)	(YÜZDE)	(YÜZDE)
Genel Toplam	73.432.916	100	71.668.594	100	-2,4
A) AVRUPA BİRLİĞİ (AB-28)	31.252.377	42,5	34.528.411	48,1	10,4
B) TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	991.301	1,3	957.623	1,3	-3,4
C) DİĞER ÜLKELER	41.189.237	56,1	36.182.559	50,5	-12,1
1- Diğer Avrupa ülkeleri	8.205.885	11,1	5.285.839	7,3	-35,5
2- Afrika ülkeleri	6.283.235	8,5	5.989.537	8,3	-4,6
Kuzey Afrika ülkeleri	4.355.617	5,9	4.037.549	5,6	-7,3
Diğer Afrika ülkeleri	1.927.617	2,6	1.951.988	2,7	1,2
3- Amerika ülkeleri	4.570.996	6,2	4.482.046	6,2	-1,9
Kuzey Amerika ülkeleri	3.467.132	4,7	3.581.091	4,9	3,2
Orta Amerika ve Karayip ülkeleri	408.990	0,5	366.057	0,5	-10,4
Güney Amerika ülkeleri	694.873	0,9	534.897	0,7	-23
4- Asya ülkeleri	21.760.799	29,6	19.925.865	27,8	-8,4
Yakın ve Ortadoğu ülkeleri	16.445.082	22,3	15.190.183	21,1	-7,6
Diğer Asya ülkeleri	5.315.717	7,2	4.735.681	6,6	-10,9
5- Avustralya ve Yeni Zelanda	321.948	0,4	432.169	0,6	34,2
6- Diğer ülkeler	46.371	0,1	67.101	0,1	44,7
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı		68,8		71,9	

Kaynak: TÜİK

SONUÇ VE ÖNERİLER

2016 yılı ikinci çeyrekte küresel ekonomiye yön veren en önemli gelişme İngiltere'nin AB'den ayrılma yönünde karar alması olmuştur. Piyasalar üzerinde şok etkisine neden olan Brexit kararı sonrasında AB ülkeleri de İngiltere'nin ayrılması yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu durumun İngiltere ekonomisine yansımaları, sterlinin avro karşısında değer kaybetmesi ve uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının not indirimine gitmesi şeklinde olmuştur. Diğer yandan ABD'nin makroekonomik göstergelerinde oluşan iyimser hava ile birlikte FED'den beklenen faiz artırımının ertelenmesi piyasalarda temkinli bir havanın oluşmasını beraberinde getirmiştir.

Türkiye ekonomisi 2016 yılı ikinci çeyreğinde beklentiler doğrultusunda iç ve dış piyasalarda yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmeler ışığında bir büyüme gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte Türkiye ekonomisi içeride ve dışarıda yaşanan birçok olumsuzluğa rağmen yüzde 3,1 büyüme oranı ile 27 çeyreklik dönem boyunca kesintisiz büyüme performansını devam ettirmiştir. Ayrıca yeni yönetimi ile Merkez Bankası faiz indirimine gitmesi yönünde oluşan beklentiyi karşılamış ve 2016 yılı ikinci çeyreğini oluşturan Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında faiz koridorunun üst bandını oluşturan gecelik borç verme faiz oranında 50'şer baz puan indirime gitmiştir. Bu durum hem para politikasının sadeleştirilmesi hem de piyasaların yüksek fa-

izlerden kaynaklı endişelerinin azaltılmasında önemli bir adım olmuştur.

Bununla beraber başlıca ihrac pazarlarında yaşanan sorunlar net ihracat adına negatif bir etki oluşturmaktadır. Avrupa pazarındaki ekonomik toparlanmanın sürmesinin yanında Rusya ile uçak krizi sonrası ikili ilişkilerin normalleşmeye başlaması ile oluşan olumlu havanın turizme katkısının ise 2016 son çeyreği ve sonraki dönemlerde artması beklenmektedir.

2016 yılı için hedeflenen ekonomik büyüme rakamı adına 2016-2018 Orta Vadeli Program'ında belirtilen yüzde 4,5 oranına ulaşılmasında iç tüketimin yanında ihracatın da büyümeye katkı yapması

beklenmektedir. Yeni ekonomi yönetiminin bu yönde hareket ettiği görülmektedir. Ancak özellikle dış piyasada yaşanan sorunlu bölgelerin Türkiye ekonomisine olumsuz etkilerini azaltmak adına AR-GE ile teknoloji ve katma değerli üretime dayalı bir modelin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda açıklanan yapısal reformların bir an önce hayata geçirilmesi ve büyümenin kaynaklarında düşük bir etki gösteren dış talebe yoğunlaşılması önem arz etmektedir.

Yeni dönemde 2016 yılı üçüncü çeyrek ekonomik büyümesinde 15 Temmuz darbe girişimine rağmen hükümetin ve Merkez Bankasının aldığı tedbirlerin ekonomik büyüme oranına pozitif katkı sağlaması beklenmektedir.